

Justitiedepartementet
Dnr Ju2021/02575

Yttrande över betänkandet Utvisning på grund av brott – en skärpt reglering (SOU 2021:61)

Tingsrätten, som har granskat betänkandet utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, tillstyrker utredningens förslag.

Tingsrätten delar utredningens bedömning att det inte bör införas en obligatorisk prövningsregel som skulle innebära att domstolen alltid ska pröva frågan om utvisning vid hedersrelaterade brott och hatbrott (se avsnitt 5.8.5, s. 263 ff.). Tingsrätten delar också utredningens bedömning att det inte bör införas en möjlighet för ny påföljdsbestämning om ett utvisningsbeslut inte går att verkställa (se avsnitt 6.6.2, s. 289 ff.).

Tingsrätten vill därutöver lämna följande synpunkter och kommentarer.

Utredningens lagförslag

Ett stort tolkningsutrymme

Den föreslagna regleringen innebär att domstolen ska beakta en mängd olika omständigheter vid såväl frågan om utvisning som bedömningen av återreseförbudets längd. Regleringen ger domstolen ett stort tolkningsutrymme. Tingsrätten ställer sig som utgångspunkt positiv till detta och instämmer i utredningens överväganden om att bedömningen måste vara nyanserad. Tingsrätten vill dock framhålla att det tolkningsutrymme som domstolarna ges riskerar att medföra en, i vart fall inledningsvis, oenhetlig rättstillämpning. Detta gäller särskilt vid bedömningen av vilka fall som ska omfattas av begreppet brottets karaktär, men också vid etableringsbedömningen och bedömningen av återreseförbudets längd.

Brottets karaktär

När det gäller införandet av begreppet brottets karaktär innebär detta att samma omständigheter riskerar att beaktas som försvärande flera gånger, vilket är något som normalt brukar undvikas inom påföljds läran. Utredningen lyfter särskilt denna problematik i förhållande till beaktandet av straffskärpande omständigheter enligt 29 kap. 2 § brottsbalken och anför att det förhållandet att en omständighet har tagits upp som försvärande i nämnda bestämmelse är ett uttryck för att samhället ser på den med stort allvar. Utredningen menar därför att det framstår som naturligt att den omständigheten också ska få ett särskilt genomslag i utvisningsfrågan och ser inte heller något principiellt hinder mot att samma omständighet beaktas vid prövningen av såväl påföljd som utvisning. Tingsrätten instämmer i

dessa överväganden. Tingsrätten vill dock uppmärksamma att brottets karaktär inte bara beaktas inom ramen för straffmätningen och utvisningsfrågan utan också vid exempelvis rubriceringsfrågan, påföljdsbestämningen och bedömningen av återreseförbudets längd.

Tingsrätten noterar vidare att begreppet brottets karaktär ligger mycket nära begreppet artbrott. Detta kan vara problematiskt eftersom det riskerar att medföra begreppsförvirring och tolkningssvårigheter.

Bedömningen av återreseförbudets längd

När det gäller bedömningen av återreseförbudets längd framstår det vidare som otydligt hur de olika omständigheterna som ska beaktas ska få genomslag i praktiken. Kan domstolen till exempel komma fram till att återreseförbudet ska vara 7 år om straffvärdet är över ett år och det finns starka utvisningsmen att beakta? I detta sammanhang ställer tingsrätten sig särskilt tveksam till om beaktandet av eventuella utvisningsmen kommer att få någon praktisk betydelse vid bedömningen av återreseförbudets längd.

Brott eller brottslighet som utgångspunkt för bedömningen

Utredningen föreslår att domstolen i vissa fall ska göra en bedömning utifrån *brottets* straffvärde och i andra fall utifrån *brottslighetens* straffvärde. Tingsrätten har inga synpunkter i sig på utredningens överväganden i dessa delar men önskar framhålla att det av systematiska skäl kan vara lämpligt att använda sig av ett och samma begrepp.

Utredningen i utvisningsfrågan

Den föreslagna regleringen kommer att medföra att utvisningsfrågan får större betydelse i brottmålsprocessen än vad den har idag. Tingsrätten anser därför att det är av särskild vikt att domstolen får ett tillräckligt underlag för de bedömningar som ska göras och att det tydliggörs vad som krävs av parterna för att en omständighet ska läggas till grund för denna bedömning. En vanlig ordning i situationer som denna, där det inte är aktuellt att tala om bevisbörda för den ena eller andra parten, synes vara att det åligger parterna att lägga fram utredning för sina argument och att domstolen sedan har att bedöma om det finns övervägande skäl som talar för att det förhåller sig på ett visst sätt.

Konsekvenser för de allmänna domstolarna

I konsekvensavsnittet redogör utredningen för att frågan om utvisning på grund av brott vid de allmänna domstolarna alltid handläggs tillsammans med ett redan anhängiggjort ärende. Satt i relation till den totala ärendemängden rör det sig om ett förhållandevis litet antal ärenden. Utredningen menar därför att förslagen inte kommer medföra en sådan ökad arbetsbörda att kostnaderna inte kan rymmas inom befintliga anslag.

Tingsrätten önskar i denna del understryka att konsekvenserna av utredningens förslag är särskilt svåra att överblicka då det för närvarande inom Regeringskansliet bereds ett flertal lagstiftningsärenden på straffrättens område som samtliga kommer få betydelse för de allmänna domstolarnas dömande verksamhet.

Tingsrätten är vidare tveksam till utredningens antagande om att andelen brottsutvisade endast kommer att öka med 30 procent. Med hänsyn tagen till

att långt fler brott kommer att vara utvisningsgrundande med de föreslagna ändringarna framstår utredningens antagande som ytterst försiktigt.

Slutligen är det tingsrättens uppfattning att den föreslagna regleringen kommer att innebära att mer tid kommer att behöva ägnas åt utvisningsfrågan såväl inför som vid huvudförhandlingen. De mål där utvisningsfrågan aktualiseras kommer därmed att bli mer resurskrävande, vilket särskilt bör beaktas i den fortsatta behandlingen av betänkandet.

I handläggningen av ärendet har lagmannen Eva-Lena Norgren, chefsrådmannen Christoffer Démercy och administrativa direktören Szilárd Rado deltagit. Föredragande har varit administrativa fiskalen Helena Lindahl.

Eva-Lena Norgren

Helena Lindahl